

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК ФАРМАЦЕВТИКА
АКДЕМИЯСЫ

ФГЗ және ХИМИЯ КАФЕДРАСЫ

**«Жемістері, тұқымдары» дәрілік өсімдік шикізатын
дайындау ерекшеліктері.**

Жинау, кептіру, сақтау ерекшеліктері.

**Латынша, қазақша және орысша
атаулары, қолданылуы, дәрі-дәрмектері.**

Орындаған: Хасанова Д

Тобы: 406- Б ФР

Қабылдаған:..

Шымкент

2016

FREEGRAPHIC.RU

Жоспар

	Кіріспе
	Жеміс және тұқым туралы түсінік.
	Негізгі бөлім
	Шикізаты «жеміс және тұқым» болып табылатын дәрілік өсімдіктердің тізімі, қазақша, орысша, латынша атауы.
	Жемістер мен тұқымдарды жинау, кептіру, сақтау.
	Қорытынды
	Пайдаланылған әдебиеттер

Кіріспе

- Дәрі- дәрмектік өсімдіктерді өсіру, жинау, пайдалану және олардың құпия сырларын ашу ісіндегі табыстардың көпшілігі орта ғасырларда құпия сақталып келген. Шипалық шөпті жинаушылар, одан дәрі-дәрмек жасаушылар бұл істі көп адамдардың білуін қаламады, өздерінің білгендерін нағыз табыс көзіне айналдыруды мақсат етті. Алайда, дәрі-дәрмектік өсімдіктерді пайдаланып, жер бетінде шипалық қасиеттері алуан түрлі өсімдіктерді адам баласы ерте кезеден-ақ өз қажетіне жаратып келеді. Тіпті, осыдан үш мың жыл бұрын-ақ кейбір шығыс елдерінде қазіргі қолданылып жүрген дәрілік өсімдіктердің бір сыпырасы белгілі болған.

Тұқым

- Тұқым (semen) - өсімдіктердің көбеюіне және таралуына арналған мүше. Ол гүлді өсімдіктерде жемістің ішінде болатын, ал жалаңаш тұқымдылардың мегаспорофиллде орналасқан түйінде тұқым ұрығынан, (тұқымбүршігінен) дамиды. Кейде ұрықтанусыз дамиды, (апомиксис). Типтік тұқым 1-2 интегументтен түзілген жабыннан, (қауыз), ұрықтан және эндоспермадан және (немесе) периспермадан тұрады.

Эндоспермді
тұқым қоректік
заттарын өзінің
эндосперміне
жинайды. Бұған
арпа, бидай және т.
б. дәнді
дақылдардың
тұқымдары
жатады.

Қор затының
жиналатын
орнына қарай
тұқым
негізінен үш
түрлі болады:

Периспермді
тұқым қоректік
заттар қорын тұқым
бүршігінің
нуцеллусіне
жинайды.
Периспермді
тұқымдарға:
қалампыр, бұрыш,
канна, алабота және
басқа өсімдік
тұқымдары жатады.

Эндоспермсіз
тұқым қоректік
заттар қорын өзінің
тұқым жарнағына
жинайды.
Эндоспермсіз
тұқымға көбінесе
бұршақтың,
үрмебұршақтың,
лобияның және
басқа кос жарнақты
өсімдіктердің
тұқымдары жатады.

Жеміс

- **Жеміс** (лат. *fructus*) — жабық тұқымды өсімдіктер өнімі.

Жеміс ұрықтанған аналықтан дамиды, бірақ көптеген өсімдіктерде басқа бөліктерінен де (гүл кіндігі, гүл серігі, т.б.) дамиды.

Аналықтан дамыған жемісті **нағыз жеміс**, ал басқа бөліктерінен дамыған жемісті **жалған жеміс** деп атайды.

Жеміс тұқымнан және жемісқаптан тұрады.

- Жемісқаптың ішінде бір немесе бірнеше тұқым болады, партеногенездік жолмен дамыған жеміс тұқымсыз болады. Өсімдік түріне байланысты жемістің пішіні, көлемі, түсі әртүрлі болады. Жемісқұрғақ жеміс және шырынды жұмсақ жеміс деп бөлінеді. Құрғақ жемістің көп тұқымды қақырап ашылатын (бұршақ, бұршаққын, т.б.) және бір тұқымды, қақырап ашылмайтын (жанғақ, жанғақша, тұқымша, дәнек) түрі бар. Шырынды жемісті көп тұқымды (жидек, асқабақ, алма, т.б.) және бір тұқымды (сүйекті жеміс) деп бөледі.

- Құрамында ақуыз, май, көмірсувитаминдері көп болғандықтан жеміс тағамға, мал азығына, т.б. пайдаланылады. Көптеген жемістен дәрі, бояу алынады. Улы және арам шөптердің жемістері зиянды болады.

- Қара қарақат жемістері
- Плоды черной смородины
- Fructus Ribis nigri

- Шық кепкеннен кейін құрғақ ауада жинайды. Жаз мезгілінде 3-4рет жинайды. Шатыр астында жұқалап жайып кептіреді.

Атауы

Жинау
Кептіру
Сақтау

Препараттар
ы

Қолданылу
ы

- «Терра-плант»,
Тұндырма, витамин
жинақтары,
қорапшадағы
жемістері

Қабынуға қарсы, несеп
айдайтын,
саңырауқұлақтарға
қарсы, сарыпқа қарсы,
тер айдайтын, склерозға
қарсы дәрілік зат ретінде

Смородина че

- Бүргелі бақажапырақ тұқымдыры
- Семена подорожника блошника
- Semen Plantaginis psylli

Атауы

Жинау
Кептіру
Сақтау

- Күз мезгілінің алғашқы уақыттарында жинайды.

Препараттар
ы

Қолданылу
ы

Спастикалық және атониялық іш қатуда жеңіл іш жүргізгіш ретінде

- Подорожник бл
- "Исагбол", "Натур-Кер", "Натурилакс".

- Шетен жемістері
- Плоды рябины
- Sorbi fructus

- Қазан айында суық басталғанға дейін немесе алғашқы суықтан кейін

Атауы

Жинау
Кептіру
Сақтау

Препараттар
ы

Қолданылу
ы

- Шырындар

- Поливитаминді дәріретінде

Рябина обыкновенная

- Арша жемістері
- Плоды можжевельника
- Fructus Juniperi

- Күзде толық пісіп болғаннан кейін жинайды. Жұқа етіп жайып табиғи ауада кептреді. Қолмен кептіру 30°C -та жүргізіледі.

Атауы

Жинау
Кептіру
Сақтау

Препаратта
ры

Қолданылу
ы

- Тұндырма және майла,

Несеп айдайтын, несеп жолдарын залалсыздандыру үшін, қақырық түсіретін зат ретінде

- Фенхель жемістері
- Плоды фенхеля
- Fructus Foeniculi

- Піскен кезде арнайы жабдықталған комбайндармен жиналады, жабық қырымдарда кептіреді. Эфирмайлы шикізаттарды сақтау бойынша қаптарда және әшіктерде.

Атауы

Жинау
Кептіру
Сақтау

Препараттар
ы

Қолданылу
ы

- Тұндырма, май

қақырық түсіретін, микробты жоятын, несеп айдайтын және түйілуді бәсеңдететін зат ретінде

- Үнді меңдуана тұқымдары
- Семена дурмана индейского
- *Semina Daturae innoxiae*

Атауы

**Жинау
Кептіру
Сақтау**

- Тұқым қорабы күреңдене бастағанда жинайды.

Дурман
обыкновенный

**Препараттар
ы**

**Қолданылу
ы**

- Сигарет «Астматин».
Меңдуна майлары

- Скополамин және атропин алуда

- Ат каштан тұқымдары
- Семена конского каштана
- Semenі Hippocastani

Конский каштан

- Піскен кезінде жинайды.

Атауы

Жинау
Кептіру
Сақтау

Препараттар
ы

Қолданылу
ы

- "Эскузан",
"Анавенол",
"Эсфлазид",
"Репарил",
"Репарил-гель".

- Тамыр ауруларында.

- Мойыл жемістері
- Плоды черемухи
- Fructus Padi

- Піскнен кезінде жиналады.
- Қаптарда және жәшіктерде сақталады.

Атауы

Жинау
Кептіру
Сақтау

Препараттар
ы

Қолданылу
ы

- Қайнатпа

• ішек
ауруларында
бырыстырғыш
зат ретінде

Қорытынды

- Барлық

Пайдаланылган әдебиеттер

- Муравьева Д.А. Фармакогнозия. - М: Медицина, 2000. - 653с.
- Государственная Фармакопея СССР. – М., Изд.ХІ, вып.2. -1990. – 397с.
- Фармакогнозия, Атлас. Учебное пособие / под ред. Н.И. Гринкевич, Е.Я.Ладыгинан – М: Медицина – 1989. – 512 с.
- Курамысова И.И., Аксенова В.Ф., Татимова Н.Г. Лекарственные растения. - Алма-Ата: Кайнар, 1989. - 302 с.
- Долгова А.А., Ладыгина Е.Я. Руководство к практическим занятиям по фармакогнозии. –М:Медицина. - 1977. - 176 с.
- Газалиев А.М. Новые биоактивные производные алкалоидов /А.М. Газалиев, М.Ж.Журинов, С.Д.Фазылов - Алмата:Ғылым, 1992. - 208с.